

Diàleg de sords: reflexions iròniques i emfàtiques sobre la relació entre els traductors i els redactors

Visat núm. 20

(octubre 2015)

per Amaranta Sbardella

És curiós, si ens hi parem a pensar, que dues professions nascudes sota l'estendard i l'ègida de la paraula hi trobin el seu obstacle més gran. Que d'una banda a l'altra de la barricada traductors i redactors decideixin embrancar-se en batalles indomables per un terme o un signe de puntuació, orgullosos conqueridors del significat darrer d'un joc o d'un secret misteriós.

Es fan la guitza, es desafien a cops de comentaris i mark up de pdf, de bolígrafs vermells i majúscules sobre la prova. Com que saben fer bon ús de la paraula, darrere un suggeriment sovint s'hi amaga una insinuació, un dubte o una protesta: «jo no ho hauria fet d'aquesta manera», «així i tot la raó la tinc jo!». I arriba el moment fatídic de la trucada, de l'enfrontament *in situ*, la llengua s'escalfa i s'esmola, els músculs de la cara es tensen, i el repte ha començat.

Perquè —parla algú que des de fa algun temps viu desdoblant en la dicotomia traduir/revisar i, per sort, d'aquestes experiències n'ha obtingut només moltes anècdotes indirectes— tots dos oficis neixen de diversos instints i exigències: el traductor s'inclina per l'autor, el revisor ho fa precisament pel lector. Tots dos, per l'amor de Déu, missioners d'una cultura cada vegada més moribunda, actuen amb bones intencions i pocs fons, però potser a tots dos els falta el coneixement recíproc.

El traductor neix i es constitueix primer com a intèrpret d'un text, i sobre aquest motiu s'escarrassa els mesos que l'editorial li concedeix. En una tasca solitària i satisfactòria, però també esgotadora, examina, canvia, substitueix, compensa i teixeix els fils d'una llengua i d'un discurs que el fan vibrar i somriure. El traductor és conscient que el seu nom, en la gran majoria de casos, apareixerà en la portada o al peu d'impremta del llibre, i sovint mira de restituir, de *tras-duir*, d'aparèixer i desaparèixer rere una nova versió de la narració.

El redactor corregeix, ofereix una mirada més neutra, revisa les frases i surt de dubtes. Tots dos, tant el traductor com el redactor, es mouen per estima del llibre —sempre que s'ho valgui, és clar— però tots dos cauen en una desconfiança mútua que sovint desemboca en escenes grotesques. N'hi ha un que voldria mantenir la pròpia veu mentre que l'altre voldria inserir-la en una pluralitat de veus i de problemàtiques. I aquesta divergència de perspectives, de visions, neix d'un sol i enorme interrogant: què és un text traduït, un llibre? És la representació fidel d'un autor o d'un producte que troba la seva raó d'ésser en el seu destinatari? Siguin perdonades d'aquesta manera les banalitats i les superficialitats de tals reflexions, perquè, malgrat tot, és precisament aquest el *casus belli* de malentesos i retrets recíprocs.

El traductor, si no té una formació específica, sovint ignora els engranatges de la màquina editorial,

de vegades confusa: viu de la pròpia especificitat, justament, del treball intel·lectual, de la mateixa manera que el redactor, que no obstant això és esclafat sota engranatges més potents que no pas ell i que jutja el text pensant qui passarà les pàgines del llibre imprès. Algú que, oprimit per les hores de feina, busca de vegades un estil més fluid i, en alguns casos, menys ple de personalismes i segells de traductor. Algú que busca un equilibri difícil i que s'endureix davant d'errades. Perquè una errada, humana i comprensible en temps menys propers, esdevé una causa de retards i de pressions.

I si el traductor es complau amb una solució fèrtil, el redactor podria trobar-la poc adequada a la línia, al *target*, al públic.

El redactor potser no sap les hores invertides a exprimir el cervell que hi ha darrere un terme, el *mailing list* dels col·legues d'ofici, les vigílies nocturnes, de la mateixa manera que el traductor no sap els terminis interns de rondes d'esborranys —no del lliurament, s'espera!—, els canvis de propietari entre editor i redactor, les corre-cuites per a les impressions i paginacions. I, cal admetre-ho, de vegades tampoc no sap com s'envia una proposta, com s'ha de fer valorar per un redactor/editor, com es tria una col·lecció i una editorial. Un detall que accentua la incomprensió mútua.

Perquè, *ai las*, l'editorial ha esdevingut un món sovint de màrqueting i gadget, de temps comprimits i vendes, dins del qual el redactor i el traductor, en síntesi extrema, en són les víctimes més grans: mal pagats, explotats, estressats i poc considerats. Potser amb això n'hi hauria prou perquè es puguin posar d'acord i mirin de posar-se en la pell de l'altre.

O potser, per què no, n'hi hauria prou amb posades al dia, seminaris, llocs de trobada, però també simplement intercanvis fora del món laboral.

En un món utòpic, és clar, en què totes dues professions fossin reconegudes com cal.

I en què la cultura, amb tot, hi desenvolupés un paper prestigiós, de trobada i de diàleg.

Traduït per Sara Serrano Valenzuela